

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТИВНО-ПСИХОЗАХИСНОЇ ПОВЕДІНКИ СУЧАСНИХ СТУДЕНТІВ

Розкрито особливості впливу механізмів психологічного захисту на адаптацію студентів до навчання в університеті. Психологічний захист розглянуто як специфічну функціональну систему діяльності, основними властивостями якої є формування адаптаційних форм поведінки.

Висвітлено тісне поєднання адаптивної та захисної поведінки студентів, а також емпірично досліджено специфіку застосування ними певних механізмів психологічного захисту. Розроблено типологізацію адаптаційно-психозахисної поведінки студентів.

Ключові слова: студенти, психологічний захист, адаптація, копінг-поведінка, механізми психологічного захисту.

Постановка проблеми. У складних процесах адаптації до довілля особистість часто зважає на стереотипи, послуговуючись запозиченими оцінками інших людей. Однак такі уявлення виявляються неадекватними, адже стереотипи містять неповне відображення суттєвих ознак. Як порівняно стійкі, стереотипи можуть бути детерміновані статевими, віковими, статусними, етнічними та іншими особливостями. Тому виникають коливання самооцінки і самоприйняття, які потребують висвітлення і врахування насамперед об'єктивного, семантично достовірного підґрунтя. Усе це може не лише гальмувати або спонукати активність адаптації, але й бути однією з безпосередніх причин ймовірної дезадаптованості молодої людини, яка тільки вступила до університету, обрала самостійну стежину власного екзистенційного самоствердження.

Необережний і несприятливий вплив на психологію студента, який звикає, пристосовується до навчання в університеті внутрішніх справ, потрапляє в ендогенно підготовлений ґрунт, що може спричинити тривожність, нерішучість, невротичну реакцію-спалах, загострений вербальний самозахист і негативно вплинути на становлення самоакцептивної атрибуції.

Незалежні зовнішні змінні (страх великого міста, соціально-вікова невпевненість у парадигмі «мешканець села – мешканець міста», комунікативні проблеми тощо), а також недозовані емоційно інтервентні впливи інших людей (наприклад, старшокурсників, викладачів) можуть негайно провокувати застосування різноманітних механізмів і форм особистісного психозахисту. Така розлога й багатокомпо-

нентна соціально-психологічна реальність може не лише гальмувати або спонукати психозахисну активність особистості упродовж адаптації, але й виступати ключовим поясненням її опору чи нонконформізму, ейфорії чи фрустрованості, зірковості чи аутсайдерства.

Стан дослідження. Проблемогенний спектр психозахисту особистості є одним із найактуальніших у практико-орієнтованих дослідженнях, а різні аспекти його вивчення відображено у фундаментальних роботах Б. Братуся, К. Горні, Д. Леонтєва, С. Максименка, А. Маслоу, Ф. Перлза, К. Роджерса, Е. Фромма, Т. Яценко та ін. Різномічне вивчення психологічного захисту як важливого неусвідомлюваного механізму регуляції поведінки й діяльності людини здійснено в низці досліджень (Р. Грановська, Л. Субботіна, О. Чумакова, R. Plutchik, H. Kellermann та ін.) [1; 3; 6; 8; 9; 10].

Як відомо, психологічний захист у феноменологічному вимірі вперше детально був презентований 1894 року й описаний З. Фройдом як примат несвідомого, інстинктивного, переважно сексуального першопочатку, який у результаті зіткнення із захисними механізмами свідомого Я (внутрішньою цензурою) зазнає різноманітних перетворень – витіснення, сублімації тощо [9].

Постульовано, що типова, загальна риса форм психологічного захисту особистості – це неусвідомлюваність, а зовнішні прояви вторгнення захисних механізмів у нормальне психічне життя людини різноманітні та виявляються як у змінах поведінки, так і в її інтерпретаціях. Отримавши неприємну інформацію, людина може негайно знизити її значущість (за типом «не дуже й хотілось»), або змінити рівень своїх домагань унаслідок усвідомлення неможливості їх реалізації, або витіснити із розгляду факти, пов'язані з діями, які вона не хоче виконувати. З цього приводу З. Фройд акцентував, що в теорії психоаналізу ми, не вагаючись, припускаємо, що напрям розумових дій автоматично регулюється принципами задоволення. Іншими словами, вважаємо, що хід цих подій постійно запускається напругою незадоволення і він отримує такий напрям, остаточний вихід якого збігається зі зменшенням цієї напруги або виробленням задоволення [9].

Вочевидь, аналізуючи складні й часто болісні, невпевнені, тривовні, ригідні та ін. процеси адаптації сучасного студента до навчання в університеті, потрібно зазначати про загальну феноменологію захисної поведінки. У фундаментальному доробку Ф. Перлза, що ґрунтується на синтетичному перетині психоаналітичних і гештальтпсихологічних положень, захисна активність людини розглядається як обов'язкове врахування її еволюційно-біологічного коріння, стверджуючи, що вона виникає на підставі сприйняття і розпізнавання небезпеки

та необхідності безпосереднього контакту з джерелом цієї небезпеки. Водночас людина переживає небезпеку всередині, насамперед тоді, коли одна з частин власної особистості викликає ворожі почуття. У таких випадках психологічний захист спрямовується як проти небажаних думок, почуттів і відчуттів із середини, так і проти нового знання зовні. Вчений аргументував: «Усе, що загрожує цілісній особистості або одній з її частин, сприймається як небезпека, як щось вороже, що повинно бути знищено. Джерело небезпеки можна або зруйнувати, або постаратися уникнути його» [11, с. 25]. Отож, численні загрози, які часто переживаються студентами-адаптантами (велике незнайоме місто, орієнтаційно-топографічна безпорадність, туга за покинутою домівкою, батьками, друзями, матеріальні острахи, інформаційно-когнітивне перенасичення на заняттях тощо), мимовільно стимулюють інтенсивніше й частіше застосування ними механізмів психозахисту.

Дефініційний зміст базового поняття складний і поліваріантний, зокрема Психологічний словник уміщує термін «психологічна захищеність», що визначається як відносно стійке позитивне емоційне переживання і усвідомлення індивідом можливості задоволення своїх основних потреб і забезпеченості власних прав у будь-якій, навіть несприятливій ситуації, за виникнення обставин, які можуть блокувати або утруднювати їх реалізацію. Психологічна захищеність проявляється в почутті приналежності до групи, адекватній самооцінці, реалістичному рівні домагань, схильності до надситуативної активності, адекватній атрибуції відповідальності, відсутності підвищеної тривожності, неврозів, страхів тощо [7]. Звичайно, роль психологічної захищеності у процесі адаптації до чогось/когось є дуже істотною, адже потрібна нейтралізація численних реальних або уявних бар'єрів з метою налагодження взаєморозуміння та співпраці.

Як відзначає Р. Грановська, психологічний захист гальмує політ творчої фантазії, роботу інтуїції та виступає істотним бар'єром, який звужує, затуляє і (чи) спотворює повноцінне сприйняття і переживання світу і пристосування до нього. Захист трактується як організація пасток і перетворювач небезпечної та тривожної для особистості інформації. Найбільш небезпечна інформація не сприймається вже на рівні сприйняття, менш небезпечна сприймається, але згодом спотворюється, трансформується в «легкоперетравлювану» для людини. Однак відзначається і позитивна роль захисту, який оберігає свідомість від інформації, що може зруйнувати цілеспрямоване мислення, тобто таке, яке налаштоване на вирішення проблеми відповідно до картини відображеної ситуації. У цьому сенсі захисна техніка розглядається як система стабілізації особистості, яка спрямована на усунення

або мінімізацію негативних емоцій, тривоги, що виникає за невідповідності наявної картини світу і ситуації з новою та несподіваною інформацією [3].

Розглядаючи окреслену проблематику крізь призму психогенези, О. Чумакова констатує, що психологічний захист особистості може бути описаний як вироблена в процесі розвитку і властива будь-якій людині стратегія несвідомого спотворення афектних і когнітивних аспектів тих ситуацій, які містять загрозу картині світу. Дослідниця на підставі різновекторних теоретико-емпіричних студій наголошує, що за умови гнучкості та помірної експлуатації *психологічний захист має виключно адаптивне значення* (курсив наш – О. Ф.) [10].

У структурно-рівневій моделі психологічного захисту (за концепцією Л. Субботіної) закладено ієрархічний принцип. Психозахист розглядається як багаторівнева структура ієрархічного типу, утворена комплексом підсвідомих захисних механізмів, психічних функцій і особистісних властивостей. Таке розуміння психологічного захисту як інтегрованої системи, на відміну від традиційних уявлень про незалежність окремих механізмів психологічного захисту, істотно розширило пояснювальні можливості цієї категорії. Згідно з поглядами Л. Субботіної, психологічний захист має рівневу організацію, інтегрований до загальної структури психіки і охоплює такі рівні: метасистемний (захисна спрямованість особистості), системний (власне психологічний захист), окремих підсистем або субсистемний рівень (комплекси, діади захисних механізмів), компонентний рівень (елементна структура механізмів захисту, окремі механізми). Психозахист пропонується розглядати як специфічну функціональну систему діяльності, базовими властивостями якої є формування адаптаційних форм поведінки (підкреслення наше – О. Ф.) та інтегральна регуляція діяльності людини [8].

На думку Н. Калініної, психозахист є індивідуальним неповторним комплексом різних за природою і функціями захисних реакцій, інтеграційне злиття яких формує індивідуальний захисний стиль. Пропонується новий підхід до проблеми психозахисту, який дозволяє здолати двоїстість переконань щодо феномена психологічного захисту. Сутність такої амбівалентності полягає в тому, що зауважено паралельне існування психоаналітичних концепцій і теорій, які не розділяють психоаналітичних поглядів на особистість, проте використовують психоаналітичну термінологію. Тому постулюється теза інтеграції знань про психологічний захист у ширший контекст досліджень особистості й індивідуальності та виведення цієї категорії за межі психоаналітичних і неопсихоаналітичних переконань.

Захисні реакції, використовувані суб'єктом, презентують особистісні диспозиції, не мають дискретного характеру і не можуть бути описані через поняття частотності їх актуалізації. Тому реалізація захисного стилю є окремим випадком функціонування глобальних стратегіальних життєвих підходів суб'єкта. Цікавими є твердження Н. Калініної про існування фундаментальних психозахисних патернів: патерн «соціальності», що реалізовує адаптивну функцію захисту у сфері соціальної адаптації; патерн «надситуативності», що визначає тенденцію до глибинного опрацювання проблеми, ніж того вимагає зовнішня ситуація; патерн «включеності-невключеності» як визначальний вибір активної або пасивної позиції в захисній поведінці і патерн «пошуку можливостей», що відповідає за адаптацію як використання можливостей актуальної ситуації [4].

З погляду О. Власової, психологічний захист є поведінкою (усвідомленою та неусвідомленою), яка сприяє усуненню психологічного дискомфорту, відтак підвищує резистентність особистості до деструктивних чинників життєдіяльності. Трактуювання психозахисту з позицій системного підходу дозволяє презентувати його як регулятивну систему, діючу в ситуації внутрішнього або зовнішнього конфлікту, яка містить підсистеми стабілізації та подолання. Якщо перша з названих підсистем об'єднує дефензивні механізми, спрямовані на реалізацію гомеостатичних тенденцій особистості, а їх функцією є «відгороджування» сфери свідомості від психотравмальної інформації, то друга – система подолання, представлена когнітивними й експресивними копінг-механізмами, а також поведінковими копінг-стратегіями, в яких реалізуються гомеоретичні (саморозвивальні) тенденції особистості. Як усвідомлювані, вони спрямовані на зміну психотравмальної ситуації. У контексті гештальт-схематичного аналізу психологічного захисту особистості дослідниця здійснює розгляд дефензивних механізмів і копінг-стратегій в їх єдності, які в процесі переживань людиною тих або інших життєвих подій поперемінно виконують роль фігури і тла. Людина адекватна докільно тільки в тому випадку, якщо гештальт не порушений і працюють обидві системи [1].

Мета статті – розкрити особливості психозахистої поведінки сучасних студентів у процесі адаптації до навчання в університеті.

Виклад основних положень. З метою вивчення континуально-го взаємозв'язку механізмів психологічного захисту й адаптації нами за допомогою пакету валідних методик було здійснено емпіричне дослідження на гетерогенній вибірці студентів Львівського державного університету внутрішніх справ (n = 92). Структура емпіричного дослідження формувалася згідно з концептуальними положеннями,

запропонованими С. Максименком, про те, що перенесення характеристик, які прийняті для опису наукового методу як такого – структурованість, цілеспрямованість, відтворюваність, надійність, результативність у площину конкретно-наукової сфери досліджуваної дійсності (у нашому випадку – психозахист і адаптація особистості), потребує їхньої специфікації, яка б відповідала реаліям певної галузі пізнання. З урахуванням таких положень методичні засади експерименту обирались як творчі й дослідницькі тактики і стратегії, що охоплювали динамічну єдність об'єкта вивчення, звичайно, з урахуванням специфіки сучасного студента й особливостей його адаптації до університету із «силовим», поліційним профілем фахової підготовки, до того ж у трансформаційних умовах латентної війни та реальних бойових дій на сході держави [1; 5]. Ключовим завданням було встановлення закономірностей у рангуванні та наданні преференцій певним механізмам психозахисту.

Безперечно, *сублімація* (31%) як переведення енергії інстинктивного, сексуального або агресивного імпульсу на соціально корисні й поцінювані цілі (мистецтво, літературу, науку, релігію, винахідництво тощо) обирається студентами ключовим механізмом психозахисту, який загалом пришвидшує адаптацію.

Механізм *витіснення* (пригнічення, репресія) (22%) як процес усунення й видалення зі свідомості тих імпульсів, ідей, уявлень, потягів, інстинктів і емоцій, які несумісні з настановленнями особистості, часто застосовується сучасними студентами. Відомо, що коли витісняється якась певна ідея, то супровідний афект у вигляді конкретної емоції чи синтезу психоемоційних реакцій не зникає, а своєрідно переноситься й перемарковується на іншу ідею, яка є у свідомості. Однак, якщо витісняється афект, то у свідомості зберігається домінуюча ідея, що пов'язується з іншим, доволі часто протилежним, афектом. Прикладом подібного є амбівалентні зміщення, внаслідок яких, наприклад, кохання замінюється ненавистю, жорстку ревнивість змінює миле розчулення тощо. Витіснення як психологічний феномен може містити синтез інших захисних механізмів (наприклад, раціоналізацію, проекцію, символізацію, конверсію та ін.) і проявляється у свідомому/несвідомому забуванні, ігноруванні очевидних фактів неправильної поведінки або симптомів хвороби.

Одним із найпоширеніших механізмів утвердження почуття власної гідності та ліквідації почуття невпевненості й провини обирається сучасними студентами *раціоналізація* (12%) як своєрідне помилкове «логічне» пояснення власних дій, зумовлених в основному неусвідомленими спонуканнями.

Чітко зауважується екстра- та імунітивність характерологічних особливостей таких молодих людей, тому вони демонструють постійний потяг до самовиправдання, пошук причин і мотивів своїх не завжди схвальних учинків у зовнішньому середовищі, обставинах життя, звинувачення довокількох людей та інших чинників, іноді навіть «потойбічного» характеру («чортівня якась», «лихий попутав», «біс його знає»). Типовими прикладами демонстративного прояву раціоналізації є пояснення студентами з незадовільними успіхами в навчанні власних академічних невдач через апеляцію до абстрактної норми «вчуся так, як усі», або способи самовиправдання через пошук максимально переконливих і правдоподібних доказів зовнішньої зумовленості їхніх переживань і неадекватних учинків (відсутність мотивації, стипендії, загальна пасивність студентства і викладачів, складні й нестерпні умови академічного побуту (некомфортні гуртожитки, холодні аудиторії, відсутність достатньої кількості українськомовних фахових книжок тощо)).

Нами констатовані випадки застосування психозахисного механізму *інтелектуального настановлення* (9%), суть якого зводиться до зарахування себе студентом у стресовій ситуації в статус безпристрасного спостерігача, який все, що відбувається, аналізує. Таким механізмом блокується емоційне тло конфліктної ситуації, вона стає менш травматичною та болісною. Хоча від класичної раціоналізації інтелектуальне настановлення відрізняється відносною об'єктивністю аналізу, все ж його надто часто застосування призводить лише до пасивного розумування і не сприяє подоланню кризової ситуації.

Слід відзначити, що активно задіюється й механізм *заперечення (відмова)* (8%), за допомогою якого свідомо непереносимі думки, бажання, факти і вчинки заперечуються шляхом безсвідомої відмови від них. Реальне стає ніби неіснуючим, або видозмінюється до невпізнання й трансформується так, що припиняє бути вкрай неприємним або болісним у переживаннях і спогадах. Заперечення є близьким до механізму раціоналізації, а термін «відмова» не містить свідомі спроби заперечення або свідомий обман.

Часто застосовують психозахисний механізм *проекції* (6%) як приписування іншим людям власних намірів, імпульсів, ідей, афектів. Так звана класична проекція передбачає, що негативні риси витісняються і суб'єктом не усвідомлюються. Наприклад, студент, що зловживає пивом, категорично заперечує наявність нездоланного адиктивного потягу до цього напою лише в себе і приписує його більшості здорових молодих людей («його п'ють навіть спортсмени й дівчата»). У випадку раціоналістичної проекції студент усвідомлює негативні

риси своєї особистості, але приписує їх більшості людей і утихомирює ймовірні негативні афекти й гармонізує самоприйняття.

Мартирізація (5%) – психологічний механізм, за допомогою якого людина досягає бажаних результатів шляхом драматизації ситуації, плачу, стогонів, випадків, викликання жалю та співчуття в інших, «працюючи на публіку». Одним із прикладів крайніх випадків проявів мартирізації є так званий вдаваний суїцид. Окремі елементи мартирізації (щоправда, без суїцидологічного забарвлення) були констатовані нами у студентів-першокурсників, які задіявали цей механізм насамперед із адаптаційною метою або як елемент істероїдного самоствердження в ситуації аутсайдерства (статусного, емоційного, інтелектуального, фізичного, комунікативно-перцептивного та ін.).

Випадків психозахисного залучення *символізації* (4%) як механізму задоволення підсвідомих тенденцій і бажань у символічній формі (у вигляді сновидінь, обмовок, галюцинацій, помилок у письмі тощо) нами зафіксовано порівняно мало, тобто символізація, що «перетворює думки в зорові образи» (згідно з концепцією З. Фрейда), сучасне студентство використовує здебільшого ситуативно й спонтанно.

Іншим «полюсом» частоти задіяння психозахисних механізмів були: а) *компенсація* (3%) як заміщення реальної або уявної фізичної чи психічної неповноцінності за допомогою соціально корисної або деструктивної діяльності з метою досягнення соціальної престижності й самоповаги. Оскільки компенсація ґрунтується на прагненні до заміщення невдач у якійсь сфері діяльності завдяки успіху в іншій, то типовими студентськими стратегіями були спортивні й мистецькі здобутки (когнітивніші хлопці й дівчата – самореалізаційний вектор) і «амурні» перемоги (явні чи здебільшого придумані – гедоністичний вектор виправдання); б) *гіперкомпенсація* як прагнення до досягнення успіху в тій ділянці, яка досі була найскладнішою та нездоланною (наприклад, прагнення переконати інших і глибока впевненість у своїй винятковій фахово-інтелектуальній обдарованості, яка недооцінена викладачами). Конверсія, опір, конформізм, ідентифікація, перенесення та інші психозахисні механізми в діагностованих вибірках проявилися неістотно.

Висновки. Упродовж онтогенезу особистості психологічний захист спочатку розвивається як засіб інтрапсихічної адаптації та може призводити до зовнішньої соціально-психологічної адаптації або дезадаптації залежно від гнучкості й інтенсивності використовуваних механізмів. Принциповою особливістю розвитку психологічного захисту в дитячому і зрілому віці є не наявність або відсутність

у захисній стратегії окремих механізмів, а інтенсивність їхнього використання.

Вважаємо, що якраз відчуття і переживання студентом успішності власної адаптації до навчання в університеті та вироблення певного оптимуму психозахисних механізмів (у конгломераті з конструктами копінг-тактик і копінг-стратегій як усвідомленим психологічним захистом) дозволяють йому здійснювати адекватну і просоціальну активність у процесах міжособистісної взаємодії, академічної мобільності та фахового вдосконалення. Нами виявлена специфіка функціонування психологічного захисту в період студентської юності, досліджена навчально-професійна специфіка застосування механізмів психологічного захисту, розроблена певна типологізація адаптаційно-психозахисної поведінки студентів, зокрема: психозахист, орієнтований переважно на зовнішнє середовище (мегаполіс тощо) і захист, спрямований на внутрішній спосіб реагування на психотравмувальну інформацію (інтрапунітивні характерологічні ознаки і реакції). Важливу роль виконують емоційні й комунікативні особливості, що зумовлюють активізацію механізмів психологічного захисту в студентів, зокрема упродовж задіяння адаптаційних зусиль.

Окремим завданням і перспективою подальших досліджень повинен стати детальний опис психологічних портретів особистості в юнацькому віці, які виділені за частотою застосування провідного механізму психозахисту. Провідна модальність психозахисту формує інтегральну спрямованість дій на адресу власного Я, визначає найближчі пріоритети особистісного розвитку.

Позитивне інтегральне самоприйняття, що ґрунтується на адекватних моделях самоусвідомлення і механізмах психозахисту, доводить надійну загальну психологічну захищеність внутрішнього світу людини та її високу адаптивність. Також це призводить до розуміння особистістю на рівні когнітивного осмислення та позитивного емоційного переживання можливостей задоволення своїх основних потреб і забезпечення власних прав у повсякденній чи екстремальній (адаптаційно/деадаптаційній) життєвій ситуації. Роль свідомості і самосвідомості у цих процесах переоцінити важко, адже якраз вони посідають вирішальне місце в осмисленні та застосуванні когнітивних психозахисних механізмів, насамперед з метою успішної адаптації до мікро- і макросоціуму.

1. Власова О. Г. Психологическая защита как средство личностного развития студентов: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. психол. наук:

- спец. 19.00.07 «Педагогическая и возрастная психология» / О. Г. Власова. – Ставрополь, 1998. – 22 с.
2. Гошовська О. Психозахисне самоприйняття особистості: монографія / О. Гошовська. – Львів: ЛьвДУВС, 2015. – 316 с.
 3. Грановская Р. М. Защита личности: психологические механизмы / Р. М. Грановская, И. М. Никольская. – СПб.: Знание, 1999. – 352 с.
 4. Калинина Н. В. Целостный подход к пониманию индивидуального защитного стиля / Н. В. Калинина // Психологические исследования. – 2010. – № 1. – С. 3.
 5. Максименко С. Д. Генезис существования личности / С. Д. Максименко. – К.: КММ, 2006. – 240 с.
 6. Никольская Н. М. Психологическая защита у детей / Н. М. Никольская, Н. М. Грановская. – СПб.: Речь, 2001. – 504 с.
 7. Психология: словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – 2-е изд. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
 8. Субботина Л. Ю. Психология защитного поведения: монография / Л. Ю. Субботина. – Ярославль: ЯрГУ, 2006. – 220 с.
 9. Фрейд А. Эго и механизмы защиты / Анна Фрейд; пер. с англ. М. Гинзбурга. – М.: Эксмо, 2003. – 256 с.
 10. Чумакова Е. В. Психологическая защита личности в системе детско-родительского взаимодействия: дис. ... кандидата психол. наук: 19.00.11 / Елена Викторовна Чумакова. – СПб., 1998. – 184 с.
 11. Perls F. S. Das Ich, der Hunger und die Aggression. Die Anfaenge der Gestalttherapie / F. S. Perls. – Stuttgart: Klett-Cotta, 1978. – 77 p.

Финив О. Я. Особенности адаптивно-психозащитного поведения современных студентов

Раскрыты особенности влияния механизмов психологической защиты на адаптацию студентов к обучению в университете. Психологическую защиту рассмотрено как специфическую функциональную систему деятельности, основными свойствами которой является формирование адаптационных форм поведения. Раскрыто тесное сочетание адаптивного и защитного поведения студентов, а также эмпирически исследована специфика применения ими определенных механизмов психологической защиты. Разработана типологизация адаптивно-психозащитного поведения студентов.

Ключевые слова: студенты, психологическая защита, адаптация, копинг-поведение, механизмы психологической защиты.

Finiv O. Ya. Features of adaptation and psychodefensive conduct of modern students

The peculiarities of the influence of mechanisms of the psychological defense on adaptation of students to studying at the university are exposed. Essence of the term «psychological defense» and differentiation of mechanisms of psychological defense of personality are defined. The psychological defense is considered as a specific functional system of activity, the basic property of which

is formation of the adaptation forms of behaviour. The psychological defense is explained as conscious or unconscious behavior that helps to reduce the psychological discomfort and thereby increases the resistance to destructive factors of individual life. This regulatory system that operates in a situation of internal or external conflict and subsystem includes stabilization and poverty, including adaptation.

Interdependence of acceptance and psychological defence of personality is empirically reasonable. The differentiation of psychological defense of today's students is carried out: the defense focused mainly on the environment (large city, significant of others, etc.) and protection-oriented way to respond to internal psychological information that injures. It is noted that the emotional and communicative features that cause the activation of psychological defense mechanisms in students, especially during application adaptation efforts, play an important role.

The close combination of adaptive and protective behavior of students is considered and peculiarities of their application of particular psychological defense mechanisms are empirically investigated. The patterns of ranking the preferences and providing psychological defense mechanisms that improve adaptation to university are highlighted.

Key words: *students, psychological defense, adaptation, coping-behavior, mechanisms of psychological defense.*

Стаття надійшла 5 листопада 2015 р.